

KERKELIJK WEEKBLAD VAN
DE GEREFORMEERDE GEMEENTEN

AAMBINDER

De Bijbel in het kerkelijk leven [p.4] *Rondom de uitleg van de Bijbel*

Gereformeerde Gemeente Berkenwoude

17/09/2015
jaargang 93

nr **50**

In het begin van de twintigste eeuw verlaten verschillende personen uit Berkenwoude de plaatselijke Nederlandse Hervormde Kerk. Op 5 december 1912 betrekken zij een nieuw kerkgebouw aan het Westeinde. Op 18 augustus 1913 volgt de instituering tot zelfstandige gemeente. Nadat het kerkgebouw in november 1958 aan de Gereformeerde Gemeente in

Nederland is toegewezen, verhuist men enkele maanden later naar een houten noodgebouw op het erf van foeragehandel H. Markus aan de Dorpsstraat. Op 22 oktober 1969 neemt ds. A.F. Honkoop het huidige kerkgebouw in gebruik. In 1980 en in 2005 wordt dit verder uitgebreid. De gemeente is vacant. Het aantal leden en doopleden bedraagt 442.

Paulus' zegelied

Hoofdstuk 8 van de Romeinenbrief wordt met recht wel genoemd het parelsnoer van het geloof, waarmee de HEERE Zijn volk siert. En dan toont Paulus ons waar dat parelsnoer zijn oorsprong heeft, namelijk in de liefde van de onafscheidelijke schakel van een Drie-enig God. Zijn geloofs oog mag doordringen tot de diepste grond van zaligheid (vs. 29 en 30)

Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn. Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven, hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken? Romeinen 8:31 en 32

W elnu, zo horen wij hem zeggen: wat ontbreekt er nu nog aan, als het gaat over datgene wat de HEERE weggelegd heeft voor degenen, die Hem vrezen? Meer heeft de Kerk niet nodig, maar met *minder* kan zij het niet doen.

Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? Hier openbaart zich de praktijk van de godzaligheid van een door Gods Geest levend gemaakte zondaar. Wat zal ik, die te voren een godslasteraar was en de voornaamste van de zondaren, wat zal ik, die de zonde indronk als water, God van de hemel op het hart trapte, tegen alle liefdevolle waarschuwingen inging, wat zal ik tot deze dingen zeggen?

Een vraag die de wereld niet kent en de godsdienst niet verstaat, maar waarvan het antwoord voor Gods volk ligt in de eeuwig verkiezende liefde en het soeverein welbehagen van een Drie-enig God.

Dan blijft er niets anders over dan: *“Wat zullen we dan tot deze dingen zeggen, zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?”*

Nee geliefden, van niet één mens van nature kan gezegd worden dat God vóór hem is. Hoe zal ooit een heilig en rechtvaardig God gemeenschap kunnen oefenen met de zondaar? Toch schrijft Paulus hier: *“God vóór ons”*. Hoe is dat mogelijk? De apostel geeft hier zelf het antwoord op, namelijk: *“Die Hij tevoren verordineerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen”*, dat is dus die onwederstandelijke roeping, waarover hij schrijft in Efeze 2 vers 1: *“En u heeft Hij mede levend gemaakt, daar gij dood waart door de misdaden en de zonden.”* Dat volk gaat de les leren, niet wij voor God, maar

God voor ons. Dit is het eerste wanneer God de zondaar van dood levend maakt. Een eenzijdige Godsdaad, die hem van koers doet veranderen en hem de wapens van vijandschap in doet leveren. Kan zulk een zondaar dan direct geloven dat God vóór hem is? Wanneer dat zwarte zonde-register hem voor ogen wordt gesteld en hij zijn beeld aanschouwt in de spiegel van Gods heilige wet, dan kan hij niet anders dan geloven dat God voor eeuwig tégen hem zal zijn. Maar o wonder, hier neemt het zegelied van de apostel geen einde. En welgelukzalig degene die met al hetgeen wat van hen is aan een eind mag komen. In wiens leven plaats gemaakt wordt voor Hem, waarop Paulus wijst in vers 32: *“Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft.”* Dan wordt het bij vernieuwing: *“Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? God voor de zondaar.”*

Wanneer zij met Jakob uitroepen: *“Al deze dingen zijn tegen mij”*, betoont die God vóór hen te zijn.

Wanneer wij dat volk horen klagen: *“Mijn weg is voor de HEERE verborgen, mijn recht gaat aan mijn God voorbij”*, dan betoont de HEERE vóór hen te zijn. Het is alsof wij de apostel horen zeggen: *“Komt, allen die God vreest, sta eens een ogenblik stil bij dit ondoorgroendelijke wonder, dat God voor ons is.”* Schijnt alles tegen te zijn, zowel van binnen als van buiten en zou Hij krachtens Zijn heilig recht u over moeten geven aan uzelf, weet dat God voor u is. Het opschrift van dit Schriftgedeelte luidt: *“Paulus' zegelied”*, dit rust niet op losse schroeven, maar is gefundeerd in de gerechtigheid van Hem, waarvan hij zegt: *“Die ook Zijn eigen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven.”* Dit getuigenis - het mocht gegrift zijn in de wanden van uw hart, hoe zult ge anders dit wonder verstaan -

ds. J. Mijnders,
Barendrecht

In dit nummer

4 De Bijbel in het kerkelijk leven [2]

8 De taal der bevinding [12]

9 Het schrijversmes van Jojakim

- 2** Paulus' zegelied
- 3** Het Schatboek [36]
- 5** Preeklezen in de eredienst [3]
- 6** Een indrukwekkende conferentie in Ghana [1]
- 7** Even maar...
- 10** Doopleden die afhaken
- 11** Sabbatsrust op zondag [14]
- 12** Boekennieuws
- 13** Kerknieuws
- 13** Berichten
- 14** Kerkdiensten
- 20** Mag de waarheid verdraaid worden in bijzondere omstandigheden?

Het Schatboek [36]

Zondag 33: De waarachtige bekering des mensen

leidt ons in in de liefde van een Drie-enig God. De eeuwige Vader van onze Heere Jezus Christus, heeft Zijn eeuwig geliefde Schootzoon overgegeven voor verdorpen ziele Adamskinderen. Hier weigert mijn pen zijn werk... en staat mijn verstand vol verwondering stil... Overgegeven in een weg van lijden en sterven. Niet gespaard in Zijn naam, die werd gelasterd, in Zijn eer die werd vertrapt, in Zijn kroon, die werd ontheiligd, in Zijn eeuwig Zoonschap en Zijn Godheid die werden gehoond en gesmaad. Overgegeven aan de zwaarste zielenstrijd, aan Gods richterlijke toorn en gramschap tegen de zonde.

Wat zullen wij dan tot deze dingen zeggen? Geliefde lezer, wat wij hiervan zullen zeggen, daar is de eeuwigheid voor nodig, zodat dezulken bij tijden van harte met de apostel in gaan stemmen: "Ik wenste wel ontbonden te worden en met Christus te zijn, dat is zeer verre het beste." Dat is *dan* geen vraagteken meer, maar een eeuwig uitroepeten! "Voor ons *allen* overgegeven." Nee lezer, geen algemene verzoeningsleer, lees vers 30 maar, daar spreekt de apostel duidelijk over.

"Hoe zal Hij ons ook met Hem niet alle dingen schenken?" Onze kanttekenaren verklaren zo de woorden: "Met Hem": "namelijk Christus Jezus, Die de allerkoselijkste Gave is, in Welke alle schatten der wijsheid en wetenschap verborgen zijn, zodat degene die Hem heeft, alles heeft, wat hem tot zaligheid nodig is." De apostel wil hier als het ware zeggen, onze Heere en Zaligmaker heeft niet alleen alles verworven wat nodig is tot onze zaligheid, maar Hij wil, ja Hij zal ons ook alle dingen schenken, die wij daartoe nodig hebben. *Christus is het immers, Die niet alleen voor ons gestorven is, maar Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt (vs. 34).* En op grond van dat volmaakte werk van Christus, zal God ook *met Hem*, alle dingen schenken. Dit alles geeft de apostel, ja Gods volk, geloofsvrijmoedigheid om van harte in te stemmen met hetgeen hij daarop laat volgen: "Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus?"

Verwacht het dan toch niet, geliefde lezer, van eigen kracht, eigen werken die niet meer zijn dan een wegwerpelijk kleed, maar van Hem alleen uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn.

Uit: Zondag 33;
HET SCHATBOEK,
Z. Ursinus, deel 2;
Gebr. Koster,
Barneveld 2014

In de vorige Zondag is de noodzakelijkheid aangewezen van de bekering des mensen tot God, om daardoor zijn dankbaarheid te betonen. Nu wordt vervolgens in deze Zondag geleerd wat **de waarachtige bekering** des mensen is, en waarin die bestaat.

De noodzakelijkheid

Het Schatboek citeert als het gaat over de noodzakelijkheid van de bekering een uitspraak van de Cyprianus (ca. 250): 'Als men eens van hier gescheiden is, is er geen plaats meer voor boetvaardigheid en kan geen voldoening iets uitwerken. Hier wordt het leven óf verloren, óf behouden; hier wordt voorzien in de eeuwige zaligheid door de dienst van God en de vrucht van het geloof. Laat niemand door zijn zonden of leeftijd belet worden te komen om zijn zaligheid te verkrijgen. Zolang men nog in deze wereld verblijft, is geen boetvaardigheid te laat...'

Wat het is

Een volledige en wezenlijke omschrijving is deze: 'De bekering tot God is een verandering van een verkeerd verstand en een verkeerde wil in een goed verstand en een goede wil, die de Heilige Geest door de prediking van Wet en Evangelie in de uitverkorenen verwekt. Daarop volgt een ijverige begeerte om goede werken te doen en een gelijkvormig maken van het leven aan al Gods geboden.' - 'Om hun ogen te openen, en hen te bekeren van de duisternis tot het licht, en van de macht des satans tot God; opdat zij vergeving der zonden ontvangen, en een erfdeel onder de geheiligden, door het geloof in Mij... En den heidenen verkondigd dat zij zich zouden beteren en tot God bekeren, werken doende der bekering waardig' (Hand. 26:18,20).

Waarin ze bestaat

Er zijn twee delen van de bekering, namelijk een doding of afsterving van de oude mens of het vlees, en een levendmaking of opstanding van de nieuwe mens of de geest.

De afsterving van de oude mens of het vlees is een verloochening en vernietiging van de verkeerdheid van onze natuur in ons, en bestaat in drie delen of trappen:

1. De erkenning van de zonden en van de toorn van God.
2. Een leedwezen om de zonde, en omdat God vertoornd is.
3. Het haten en vlieden van de zonde.

Het tweede deel van de waarachtige bekering van de mens tot God is *de opstanding van de nieuwe mens of de geest*. Zij is 'een hartelijke vreugde in God door Christus, en een ernstige lust en liefde om naar de wil Gods in alle goede werken te leven'. Ze bevat drie delen, die precies tegenovergesteld zijn aan de afsterving.

1. Het kennen van en vertrouwen op Gods barmhartigheid in Christus.
2. Een vreugde, die eruit voortkomt dat God door Christus verzoend is.
3. Een vurige lust en ijver tot gerechtigheid en een nieuwe gehoorzaamheid, namelijk om niet meer te zondigen, maar om het hele leven lang dankbaarheid aan God te bewijzen en Zijn liefde te behouden. Deze ernstige begeerte is de nieuwe gehoorzaamheid zelf.

HEERE, bekeer ons tot U, zo zullen wij bekeerd zijn.

De Bijbel in het kerkelijk leven [2]

Rondom de uitleg van de Bijbel

Al onze kerkelijke activiteiten moeten worden vormgegeven rondom een opengeslagen Bijbel. In het kerkelijk leven gaat het immers om het spreken van God. Welk Schriftgedeelte moet worden gelezen? En wat moet daar dan over worden gezegd? Het is belangrijk om hier goed over na te denken.

ds. G. W. S. Mulder,
Zoetermeer

De ambtsdrager of verenigings-leider heeft een grote verantwoordelijkheid als het gaat om het doorgeven van de Bijbelse boodschap. Dat begint al met de keuze van het Schriftgedeelte. Wat zullen we lezen? Laat het in de eerste plaats een passend Schriftgedeelte zijn. Daarbij moet worden gelet op het onderwerp dat in die bijeenkomst centraal staat (Spr. 15:23; 25:11; Rom. 13:11). Ook moet worden gelet op de leeftijd en het bevattingsvermogen van de groep die samenkomt (Spr. 22:6). Zeker bij een groep jongeren is de vormgeving van de Schriftlezing ook iets om over na te denken. Het kan zijn dat de catecheet ervoor kiest om zelf uit de Bijbel voor te lezen. De jongeren luisteren daarnaar. Laten ze dan in elk geval zelf ook een Bijbel voor zich hebben om mee te lezen. Dat vergroot de betrokkenheid en voorkomt allerlei afdwalende gedachten. Verder moet overwogen worden om de jongeren ook zelf hardop uit de Bijbel te laten voorlezen. Juist bij jonge mensen is hier sprake van een belangrijk leerelement.

Vertrouwd raken met Bijbellezen

Jongeren moeten immers ook zelf Bijbellezen en daar vroeg of laat ook zelf in kunnen voorgaan. Het gaat hierbij niet alleen om de vaardigheid van het lezen, maar ook om het begrijpen van wat we lezen. Zodra we zelf de woorden die we lezen ook hardop moeten uitspreken, raken we - menselijkerwijs - meer met de woorden vertrouwd. Dit is een zeer effectieve manier om jongeren

vertrouwd te maken met de taal van de Bijbel.

In onze gemeenten gebruiken wij de Statenvertaling. Wij doen dat van harte omdat deze vertaling de meest getrouwe weergave van de oorspronkelijke tekst bevat. Het is goed om dit op een positieve manier een plaats te geven in hoe wij met de Bijbel omgaan. Er wordt wel gewezen op de moeilijkheidsgraad van deze vertaling. Voor het overgrote deel is dit met de Bijbel gegeven. De Bijbelse canon is bijna tweeduizend jaar geleden afgesloten. Deze Bijbel (Gods Woord!) vraagt ons om een eerbiedige lees- en luisterhouding. Maar de Bijbellezers die wij voor ons hebben, leven in een gesecculariseerde beeldcultuur. Het grote probleem is dat wij in onze leefwereld in schrikbarende snelheid en omvang(!) van de Bijbel af zijn ontwikkeld en nog ontwikkelen. Dit vervult inderdaad met grote zorg. Dat maakt het ook belangrijk en dringend nodig dat in de Statenvertaling oude woorden en zinsconstructies die het begrip onnodig in de weg staan, worden vervangen. Het is bekend dat de GBS hier in alle zorgvuldigheid momenteel veel aandacht aan besteedt. We zien uit naar het resultaat. De Bijbel is geen populair Boek. Maar wel het allerbelangrijkste Boek dat er is. Daarom temeer is het nodig dat jongeren vertrouwd worden met de Bijbel. Hardop eruit lezen helpt daarbij. Het is aantoonbaar dat kinderen die vanaf dat ze lezen kunnen

Jongeren moeten immers ook zelf Bijbellezen en daar vroeg of laat ook zelf in kunnen voorgaan.

Het gaat hierbij niet alleen om de vaardigheid van het lezen, maar ook om het begrijpen van wat we lezen.

op deze manier vertrouwd zijn met de Bijbel, de Bijbel in Statenvertaling redelijk tot goed kunnen volgen. Dit helpt kinderen vervolgens enorm om naar de preek te luisteren en vertrouwd te raken in het geheel van de belijdenisgeschriften en van het kerkelijk leven.

Het is duidelijk dat ik deze hartelijke aanbeveling niet alleen doe aan catecheten, verenigingsleiders en leerkrachten, maar juist ook aan de ouders in de gezinnen.

Uitleg bij de Bijbel

Het is goed dat degene die een verenigingsavond opent, ook iets zegt over het gelezen Schriftgedeelte. Er kan een meditatie van één van onze predikanten of oudvaders worden voorgelezen. Men kan ook zelf een kort openingswoord spreken. Bij alle opzien is het nodig dat dit wordt voorbereid. Niet alleen door van te voren de Heere om wijsheid te bidden, maar ook door het Schriftgedeelte aandachtig te lezen en te bestuderen.

'Mijn preek is eigenlijk meer hardop denken', zo hoorde ik van een voorganger. Zo moet het dus niet. Gebruik de kanttekeningen bij de Statenvertaling. De Bijbelverklaringen van Johannes Calvijn en Matthew Henry vormen vervolgens een principieel en praktisch vertrekpunt. Als we hiervan kennis nemen, zal het Bijbelgedeelte worden ontsloten naar de regel van Schrift en belijdenis. En zo hoort het. Gebruik in uw uitleg andere Schriftgedeelten of passages uit de belijdenisgeschriften. Vervolgens zijn er binnen het klassiek gereformeerde kader ook andere bronnen van uitleg. De onlangs bij uitgeverij De Banier verschenen "Bijbel met uitleg" kan hierbij ongetwijfeld van grote dienst zijn. Het is verblijdend dat in onze tijd een dergelijke bijdrage aan het lezen en bestuderen van de Bijbel tot stand kon worden gebracht.

(wordt vervolgd)

Preeklezen in de eredienst [3]

In onze gemeenten worden ouderlingen regelmatig geroepen voor te gaan in leesdiensten. Dat kan een hele strijd betekenen. Het opzien kan groot zijn, want preeklezen geschiedt voor het aangezicht des Heeren. Aan een aantal ervaren ouderlingen hebben we enkele vragen voorgelegd, o.a. over de eerste preek die gelezen werd, over herinneringen aan een onvergetelijke dienst, en over goede raad aan jonge broeders. Dit keer laten we een derde oudere broeder aan het woord.

Een ouderling

v. A.

Als we iets schrijven over het dienen in de gemeente, mogen we de les wel ter harte nemen: Zijt met ootmoedigheid bekleed. Of zoals Augustinus het zegt: ootmoed, ootmoed, ootmoed past ons. Als we als mensjes uit het stof, dus als aarden vaten voor aarden vaten mogen dienen, dat we dan zouden bedenken: opdat de uitnemendheid der kracht zij Godes en niet uit ons.

Wie zal de eerste keer dat hij geroepen werd om een preek te lezen zich niet kunnen herinneren? Nadat we de vorige zondag voor het eerst achter de lesenaar gelezen hadden, en student J.J. van Ekeveld in ons midden was, was het de volgende zondagmiddag onze beurt om

een preek te lezen. De preek was van wijlen ds. G.H. Kersten, over de Heidelbergse Catechismus, Zondag 13. Welke zuchten en zorgen eraan vooraf zijn gegaan, weet alleen de Heere, maar Hij heeft doorgehouden. Hem alleen de eer.

Waarom ik denk en waarmee ik rekening houd bij de keuze van een preek is onder meer het kerkelijk jaar. Men moet "op tijd vissen", zoals ze het vroeger noemden. Verder kunnen bijzondere omstandigheden in de gemeente ook de keuze van de preek bepalen, of andere tijdsomstandigheden.

Ook is het goed, denk ik, om eens te lezen wat er in de Voorrede staat in de Keurstoffen van Smijtegelt, geschreven door

J. van Diesbach, over de onderscheidende preekwijze. Hij zegt daarin dat het prediken en het spreken over wedergeboorte, bekering, ondervinding, enzovoorts, geen dweperij is, maar volstrekt noodzakelijk en zeer nuttig is. Dat betreft ook leespreken, denken we.

Wat een onvergetelijke preek is? Elke te lezen preek zou voor ons wel onvergetelijk moeten zijn, omdat er vele zuchten en zorgen aan verbonden zijn. Een groot wonder is het als we in de preek die we voor anderen lezen, ook voor eigen hart en leven zaken lezen waar we zelf niet vreemd van zijn.

Het komt zo nu en dan voor dat er mensen in de gemeente zijn, die een gelezen preek voor zichzelf nog eens een keer willen nalezen. Dat gebeurt niet zo dikwijls, maar dat is misschien maar goed ook. Anders zouden we er zelf nog wat mee worden.

Wat ik tegen een beginnende broeder zou willen zeggen als het gaat om de preekkeuze: Dat is wat een oudere broeder eens tegen mij zei: Jongen, je kunt de duivel in de kerk lezen door te lange preken te lezen. Je kunt hem er ook in bidden door te lange gebeden. En verder wil ik verwijzen naar wat reeds genoemd is, dat een preek Schriftuurlijk-bevindelijk moet zijn, dat er één Naam wordt verkondigd, twee wegen en drie stukken.

Wat het gebed betreft wil ik verwijzen naar een preek van dr. A. Comrie over Psalm 102:18 en 19. Hij zegt: Bidden is elevatie, een opheffen van het hart tot God in het geloof. Comrie zegt in die preek: De gulden raad van Salomo zal en moet als met een ijzeren griffie in ons hart diep worden ingedrukt: Wees niet te snel met uw mond. En uw hart haaste niet om een woord voort te brengen voor Gods aangezicht, want God is in de hemel en gij zijt op de aarde. Daarom: laat uw woorden weinig zijn.

Comrie zegt er nog bij: Indien wij niet meer in onze gebeden voorstelden dan waarvan we gevoelden wat we missen, we zouden zulke langwijlige gebeden niet hebben. Soms zegt men de waarheden van de theologie op, alsof God van de Godgeleerdheid onkundig was. En een ander zegt de historie van de bekering des mensen op, en de wisselvallige toestanden der vromen op weg naar de hemel. Het is een schande dat zulken zo te werk gaan. Het is een grote blindheid die zulke vertellingen voor bidden houden. God kent de praktische en stellige Godgeleerdheid. ✚

Een indrukwekkende conferentie in Ghana [1]

Aandachtig had ze zitten luisteren naar de eerste twee lezingen over de orde des heils. Ze was er helemaal voor naar Kumasi gekomen en miste geen woord van wat er gezegd werd. In de lezingen werd telkens een verbinding gelegd met de Christenreis van Bunyan. Toen het stuk van de rechtvaardigmaking aan de orde kwam, werd eerst gewezen op de enge poort en wat Christen daar mocht ervaren. Vervolgens werd gesproken over de kruisheuvel. Daar mocht Christen op de stervende Zaligmaker zien en zijn zondepak verliezen. Daar ontving hij ook de verzekering dat zijn schuld vergeven was.

ds. C. Sonneveld,
Krabbendijke

De jonge Ghanese vrouw fronste haar voorhoofd. Het was haar opgevallen dat er een onderscheid gemaakt werd tussen de bekendmaking van de zaligheid en de verzekering daarvan. Meneer Welbehagen (een beeld van Christus) had de poort voor Christen geopend en hem liefdevol ontvangen. Toch had hij het zondepak niet afgenomen. De pelgrim moest het geduldig dragen totdat hij zou komen bij de plaats der verlossing. En toen ging de hand van Rosemarie omhoog. 'Wat is dan de verlossing die Christen heeft ervaren bij de enge poort?', vroeg ze. 'Of was dat geen verlossing?' Een wezenlijke vraag die gesteld werd

Registratietafel en enkele deelnemers bij de ingang.

op de negende conferentie van het Deputaatschap Bijbelverspreiding in Ghana. Een vraag die om een antwoord riep!

Centrum van het land

Tot nog toe waren de tweejaarlijkse conferenties meestal gehouden in Accra, de hoofdstad van Ghana, gelegen aan de kust. Ditmaal was gekozen voor Kumasi, een meer centraal gelegen plaats. We mochten gebruik maken van de Kwame Nkrumah Universiteit. Voor weinig geld stonden een moderne collegezaal, nette studentenvverblijven en goede keukenfaciliteiten tot onze beschikking.

De vraag was natuurlijk wel of de verandering van locatie zou leiden tot een daling in het bezoekersaantal. Gelukkig was dat niet het geval. Waren er twee jaar geleden zo'n 200 bezoekers, nu was de opkomst niet minder. Er waren mensen aanwezig uit alle tien regio's van dit West-Afrikaanse land. De gemiddelde leeftijd lag net iets boven de 30 jaar. De 200 deelnemers vertegenwoordigden niet minder dan 30 kerkverbanden. Velen van hen hadden een of meerdere cursussen van de commissie Dordrecht (de Dutch Reformed Tract Society) doorlopen. Onder de deelnemers waren 15 predikanten, enkele theologische studenten en verschillende evangelisten. Een wat oudere man vertelde glunderend dat hij alle driedaagse conferenties had bijgewoond sinds daarmee een begin was gemaakt in 1998.

Da Costa, boeken en muziek

Heel blij waren we met de inzet van de vrijwilligers die alles in goede banen moesten leiden. Het team werd aangevoerd door een fors gebouwde Ghanese met de opvallende naam Da Costa. Als tweede voorzitter van onze oud-cursistenvereniging was hij voor velen een bekende verschijning. Het feit dat hij in het gewone leven politiegagent is, kwam uitstekend van pas. Heel goed ging het ook met de boekentafel. Zij werd bemand door Samuel en Gideon, de twee medewerkers van onze boekwinkel in Accra. Reeds vóór de conferentie vonden veel werken van hervormers en puriteinen hun weg onder de kooplustige deelnemers.

Minder goed ging het met hun nachtrust. Vlak bij hun slaapvertrekken bleek een andere conferentie gehouden te worden. Het was het jaarfeest van de Church of Pentecost, een grote pinksterkerk. Daar werd niet alleen gesproken en gezongen, maar ook oorverdovende muziek geprodu-

Na de preek

ceerd. Het dreunende lawaai ging de hele nacht door, tot vroeg in de morgen. Geen wonder dat sommige conferentiegangers de volgende morgen moeite hadden om wakker te blijven. Of dat misschien ook lag aan de inleiders was niet helemaal duidelijk. De binnenpratERS zeiden van wel!

Gevarieerd programma

Net als op de conferentie in India was het thema in Ghana: "De orde des heils". De lezingen gingen over roeping, rechtvaardigmaking, heiligmaking en heerlijkmaking. Ds. G. Clements nam de eerste en derde lezing voor zijn rekening, zelf mocht ik het tweede en vierde onderwerp behandelen. Historische lezingen werden gegeven door dhr. A. Jobse (over Maarten Luther) en mw. Cora Clements (over John Bunyan). Aardig was een opmerking na de laatstgenoemde lezing. Op de vraag 'Had Bunyan niet beter in de Anglicaanse kerk kunnen blijven?' antwoordde de inleidster: 'Dan had hij moeten stoppen met preken'.

Ds. Seth Mohenu, voorzitter van de vorige conferentie, wilde daar wat aan toevoegen. Hij stond op en zei met donderend stemgeluid: 'Als er structureel leugens en dwalingen worden verkondigd in een kerkverband, dan geldt: 'Gaaf uit van haar!' Daar konden we het mee doen.

Naast de zes lezingen waren er nog andere punten op het programma. Iedere morgen werd in groepjes Bijbelstudie gehouden aan de hand van vragen die mw. Clements had opgesteld. Tevens verzorgde zij een quiz over Bijbelse onderwerpen. De winnaars werden in het zonnetje gezet en gingen met een mooi boek naar huis. Onze algemeen secretaris, dhr. D. Harkes, verzorgde een van de avondsluitingen, gaf informatie en liet dia's zien van de vorige conferentie.

Overigens, wie bij Ghanezen denkt aan primitieve wezens uit het stenen tijdperk, vergist zich deerslijk. Tijdens de lezing over het leven van Bunyan zat ik achter een jongeman met een laptop. Met behulp van Google ging hij rechtstreeks naar de site "christelijke levensbeschrijvingen" en al snel had hij gevonden wat hij zocht: een biografie van de Engelse prediker. Met één oog op het scherm volgde hij daarna de inleiding van de docente godsdienst uit Gouda. De tijden veranderen, maar het Woord blijft hetzelfde en de Heere gaat ook door. Daarover meer in het volgende artikel.

Opvallend wanneer Paulus' preek door de Grieken wordt onderbroken. Men geeft hem eigenlijk niet de gelegenheid zijn preek helemaal af te maken. Wel heeft hij door de leiding van de Heilige Geest gezegd wat hij moest zeggen. Echter, op het moment als hij spreekt over de zekerheid van Pasen, dat achterligt, en van de opstandingsdag, die voor ligt, moet hij afbreken. Want beide zijn even zeker: het feit dat God Zijn Gezalfde uit de doden heeft opgewekt en het feit dat allen uit de graven zullen ontwaken. Tot eeuwige troost of tot eeuwig afgrijzen. Troost in de weg van de bekering tot God en het ware geloof in de Zaligmaker. Geen troost in de handhaving van onszelf, onze eigengerechtigheid en eigenwillige godsdienst, van welke soort dan ook. Er gebeuren na de preek drie dingen

- 'Sommigen spotten daarmee' (32m). Het scherpe en bittere wapen van de spot. Zo van 'ach, ben je niet wijzer? Dit kan een weldenkend mens toch niet geloven? Dit wil er bij mij niet in'. Na de pinksterpreek van Petrus werkte dit ook al. En onderschat de verleidende kracht van dit duivelse wapen niet! Dat redeneren en relativiseren om onder de waarheid en de ernst er van uit te komen. Om jezelf te handhaven en op de weg der zonde van God af rustig verder te kunnen gaan. Niet slechts in woorden, maar sterker nog in onuitgesproken gedachten en gevoelens. Daarom staat er ook niet bij wat er precies in hen omging. Dat kan heel verschillend zijn. Maar satans methode blijkt goed te werken: 'is het ook...?' (Gen 3:1).
- Het tweede gevolg: er zijn ook andere hoorders op de Areopagus. Zij schijnen minder onverschillig. Ze zeggen: 'Wij zullen u wederom hiervan horen' (32b). Ze bedoelen: 'voorlopig is het genoeg geweest. We zullen er eens over gaan nadenken; we zullen er eens een nacht over slapen. Er zijn nu zaken die voor gaan'. Welke dan? Er blijkt weer ander 'nieuws te zeggen en te horen' (21). Want dat is blijkbaar belangrijker. Het meest urgente, het levensnoodzakelijke is ondergeschikt aan de dagelijkse sleur, aan de zonde en het aardse. Voor het geweten is uitstellen acceptabeler dan resoluut verwerpen. Maar wezenlijk is dit hetzelfde. Want 'later' is het begin van 'te laat'. De verkondiging kent alleen maar: 'heden, zo gij Zij stem hoort, verhardt uw hart niet' (Psalm 95: 7 en 8). Morgen kan het te laat zijn. Paulus vertrekt uit Athene (18:1). Het wás de laatste preek daar. Dat kan toch, of niet?
- Waarschijnlijk is er niet veel vrucht in Athene geweest. We lezen namelijk niet dat er een gemeente in de stad van cultuur en wetenschap is gesticht. Toch keert ook hier het Woord niet ledig weer. 'Doch sommige mannen hingen hem aan en geloofden; onder welke was ook Dionysius, de Areopagiet en een vrouw met name Damaris, en anderen met dezelve' (34). Een vooraanstaand man binnen de Areopagus-gemeenschap, een ons onbekende vrouw en nog enkele anderen worden uit de duisternis getrokken tot Gods wonderbaar licht. Eén enkele preek was genoeg. Een eenvoudig Woord, dat door de Heilige Geest wordt toegepast. Net als bij Lydia en de stokbewaarder in het vorige hoofdstuk. Want de Middelaar is verhoogd (Hand. 1) en Zijn Geest is uitgestort (Hand. 2) en daarom zal het welbehagen des Vaders doorgaan: *onverhinderd*, het laatste woord van dit Bijbelboek, Hand. 28: 31.

Wat is de vrucht van de laatste preek die u hoorde? Spotten, uitstellen of buigen?

v. A.

De taal der bevinding ^[12]

Zakken en zinken op vrije genade

We kennen allemaal de gelijkenis van de wijze en van de dwaze bouwer. De Heere Jezus heeft deze gelijkenis voorgehouden aan de schare en aan de discipelen, toen hij gekomen was aan het slot van Zijn Bergrede (Matth. 7:24-29). De boodschap die de Zaligmaker hier wil overbrengen, is dat ons lewenshuis gebouwd moet zijn op het geheel enige Fundament, de Heere Jezus Christus.

ds. J. Schipper,
Leerdam

Het huis van de dwaze bouwer was gebouwd op zand. En zand houdt geen stand! Het huis is gevallen en zijn val was groot. Maar het huis van de wijze bouwer bleef staan. Het was op een steenrots gebouwd. Het had een fundament! Om dat te vinden, moest die wijze bouwer graven en verdiepen, zakken en zinken!

Jane Witte-Welleman

De noodzaak om te leren af te zien van alles wat buiten God en Christus is, valt duidelijk te lezen in een geschrift van Jane Witte-Welleman (1897-1954) uit Nieuwdorp. Zij heeft iets van haar geestelijk leven doorgegeven aan haar kinderen, opdat God daarin verheerlijkt zou worden. Later is dat geschrift ook in boekvorm uitgegeven onder de titel "Uit genade zalig" (Kampen, 1998).

Jane was nog jong, toen ze onder een preek van ds. J. Fraanje in het gemis en in de schuld geplaatst werd. Wat later

mocht ze onder een leesprek van ds. B. Smytegelt geloven dat er kentekenen van genade in haar hart gelegd waren. Nog wat later kwam ds. G.H. Kersten in Nieuwdorp het Heilig Avondmaal bedienen. Hij sprak over de 'voetstappen der schapen' (Hooglied 1:8). Jane schreef: 'Onder deze prediking werd mijn zielelegering zo verklaard, wel in het bijzonder betreffende die voetstappen der schapen, en ik was zo wonderlijk gesteld dat ik aan de tafel zat eer ik het wist. Daar was het zo lief in mijn hart, dat ik er wel had willen blijven zitten.' Maar 's avonds, toen ze met het volk en met de dominee bijeen zat, werd het anders. De dominee vroeg haar hoe het met haar stond voor de eeuwigheid. Toen vertelde ze iets over de zoetigheid aan de tafel. En wat antwoordde toen ds. Kersten? 'Luister eens, ik wilde wel dat u eens geloofde dat er buiten Christus geen zaligheid te zoeken of te vinden is.' Jane moest zakken en zinken: 'De Heere trok mij de schellen van de ogen, en al dat

lieve zoete en zalige viel in één keer van mij weg. Alles ontviel me en ik beefde zowel van binnen als van buiten.' Later heeft ze het wel geleerd 'dat het voor mijn ziele noodzakelijk was op Hem gebouwd te worden, en niet op al mijn kentekentjes, tranen en zuchten. Dat moest alles weg!'

Bart en Kees

In "De woestijnreis der kinderen Israëls" schrijft ds. G. van Reenen wat meer over de afkomst van de uitdrukking *zakken en zinken op vrije genade*. Bart zegt tegen Kees dat het noodzakelijk is bij het licht des Geestes je zwaarheid voor God te leren kennen. Er komt pas behoefte aan het bloed der verzoening, wanneer je met al je eigen wasmiddelen in de dood terecht gekomen bent. Je moet leren zakken en zinken op vrije genade. Kees vraagt dan wat dat betekent. Vervolgens gaat Bart het uitleggen. Het is een gezegde dat de christenen van de heidenen hebben overgenomen. Het stamt af van een heidens godsgericht, dat "Cordalia" werd genoemd. Als de heidenen iemand hadden, wiens schuld of onschuld men niet kon laten bewijzen door getuigen, werd zo'n verdachte bij een grote bak met water geplaatst. Wanneer hij volhield onschuldig te zijn, bond men zijn ene arm aan het lichaam vast. De andere kon hij vrij bewegen. Vervolgens werd hij op het water gelegd. Kon hij zich laten zakken en zinken zonder de 'vrije arm' te bewegen, dan was dat het bewijs dat de goden hem vrij verklaarden. Als hij echter met die arm begon te slaan en te spartelen om boven te blijven, moest hij schuldig verklaard worden. Bart zegt dan: 'Zie je Kees, dat is nu jouw ongeluk. Je kunt je werkheilige arm nog niet stil bij je lijf houden. Je spartelt nog om de dood te ontgaan. Jongen, daar zit bij jou de kneep!'

Zinken in de liefde

Met Jane Witte-Welleman is de Heere verder doorgetrokken. Ze mocht uit louter genade veel oefeningen kennen. Ze heeft ook wat mogen ervaren van de zalige verzoening met een drie-enig God. Ze schreef: 'O, zalig zinken, o zalig verdrinken in die liefde des Vaders, in die liefde des Zoons en in die liefde des Heiligen Geestes. Hier weidt mijn ziel met een verwonderend oog.'

(wordt vervolgd)

Het schrijversmes van Jojakim

In de afgelopen maanden hebben we een prachtig uitgevoerde Bijbel met uitleg in handen gekregen. Een reden temeer om ons eens wat vaker in de minder bekende hoofdstukken van Gods Woord te verdiepen. We moesten daaraan denken bij het lezen van een overdenking in het meinummer van de Gospel Standard, het maandblad van de Engelse Strict baptist-gemeenten. We vatten het uitgebreide artikel voor u samen.

De geschiedenis uit Jeremia 36 is bekend. Jeremia moet op Gods bevel de oordelen over Juda laten opschrijven door Baruch. Als koning Jojakim deze woorden hoort voorlezen neemt hij een mes, snijdt de boekrol aan stukken en gooit die in het vuur. Maar, 'O HEERE, Uw Woord bestaat tot in der eeuwigheid in de hemelen', Gods Woord kan niet teniet worden gedaan en wordt op Zijn tijd vervuld. Toch heeft satan vanaf het begin van de schepping geprobeerd Gods Woord te vernietigen of te verdraaien. In Genesis 3 lezen we al dat de slang zegt: 'Is het ook dat God gezegd heeft...?' Gods Woord kon niet veranderen, maar Eva, Adam en hun nageslacht zijn gevallen. Door alle eeuwen heen heeft de satan geprobeerd het schrijversmes te hanteren. In de Middeleeuwen door de Roomse Kerk, die de leken verbood om Gods Woord te lezen. Ook in de tijd van de hervorming, toen de Bijbel in onze taal beschikbaar kwam en de Inquisitie woedde. En toch, het was niet de inspanning van Luther of Calvijn, maar de kracht van het Woord Zelf waardoor de Bijbel overal verspreid is geworden. Weer later gebruikte satan de evolutieeler van Darwin als een schrijversmes om massaal het scheppingsverhaal weg te snijden. Zelfs in veel kerken sluipt tegenwoordig dit schrijversmes binnen, en wordt er openlijk gezegd dat je de schepping, de zondvloed en de wonderen niet letterlijk hoeft te geloven. Maar er zijn meer schrijversmessen. We denken aan onze overheid, die steeds meer wetten invoert die in strijd zijn met Gods

Woord. Het toestaan van godslastering, abortus, euthanasie en homohuwelijk, het zijn allemaal schrijversmessen die in het Woord worden gezet. Geve de Heere ons maar getrouwheid om Hem te blijven gehoorzamen. Maar ondanks dit alles: Gods Woord kan niet teniet worden gedaan. Een kleine jongen kwam eens in de werkplaats van een smid. Op de grond lagen een paar gebroken hamers. Hij vroeg aan de smid: 'Hoeveel aambeelden hebt u al gebroken?' De man antwoordde: 'Nee, mijn jongen, een aambeeld breekt nooit! Ik heb al veel hamers gebroken, maar ik gebruik nog steeds hetzelfde aambeeld!' Zo ook zullen alle hamers van satan breken op het aambeeld van de eeuwige Waarheid: het heilige, geïnspireerde, onveranderlijke Woord van God.

Ooit was er in Engeland een bekende predikant, die in zijn jonge jaren sterk onder invloed van de Schriftkritiek stond. Vaak benadrukte hij in zijn preek dat we iets niet zo letterlijk moesten nemen, of een ander gedeelte niet hoefden te geloven. Op een dag bezocht hij een wat simpele maar godvrezende vrouw. Toen hij haar bij het weggaan om een Bijbel vroeg om nog een gedeelte te lezen, reikte ze hem een ernstig beschadigde Bijbel aan. Verbaasd vroeg hij wat er gebeurd was. 'Ach', zei ze, 'ik snap niet alles even goed, maar als u zegt dat iets niet waar is, of niet zeker is, dan pak ik de schaar en knip het weg'. Met een schok realiseerde de predikant zich wat het gevolg van zijn prediking was: een totaal vernielde Bijbel! De Heere wilde dit voorval gebruiken om hem tot een getrouwe prediker van de Waarheid te maken.

Ook in het hart en het leven van een ware gelovige kan het Woord van God nooit teniet worden gedaan. 'Gedenk des woords tot Uw knecht gesproken, op hetwelk Gij mij hebt doen hopen'. Geen schrijversmes kan dat uit het hart van een geredde zondaar wegnemen. De grond van het genadewerk in het hart ligt vast in de Persoon en het werk van de Heere Jezus.

Zelfs één van de laatste Bijbelverzen gaat over het schrijversmes van Jojakim: 'En indien iemand afdoet van de woorden des boeks dezer profetie, God zal zijn deel afdoen uit het boek des levens, en uit de heilige stad' (Openb. 22:19).

Maar dit is niet alles. Schrik niet, het komt veel dichterbij dan u denkt, het schrijversmes zit ook in ons eigen vleselijke hart! Er zijn gedeelten in Gods Woord die ons minder aanspreken. Of gedeelten die we niet gehoorzamen. We neigen ertoe om de gedeelten te lezen die ons aanspreken en ons bemoedigen. Terwijl we andere hoofdstukken maar liever overslaan. Ook dat is het schrijversmes van Jojakim!

Tenslotte, wat is nu het tegenovergestelde van het schrijversmes van Jojakim? Dat vinden we in Jesaja 66:2: '...die voor Mijn woord beeft'. Laat duidelijk zijn: dat betekent niet dat Gods Woord ons slechts angst aanjaagt. Maar het betekent dat we diepe eerbied voor dat Woord hebben en ernaar verlangen dat ons hele leven door dat Woord wordt geleid.

1. We moeten beven voor Zijn Woord als we de ernstige waarschuwingen lezen dat we zondaren zijn, dat we sterven moeten, dat er een oordeel is en dat we rekenschap van ons leven moeten geven. Dan zullen we door Gods Geest om genade leren smeken.
2. We mogen ook beven van verwondering, dat die hoge en verheven God met Zijn heilig Woord tot de gevallen mens is afgedaald om hem nog een weg ter ontcoming aan te wijzen door de gehoorzaamheid en het bloed van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus.
3. We moeten met eerbied tot Gods Woord komen, zoekend dat ons leven geregeerd mag worden door dat Woord. De Almachtige God wil Zichzelf in dat Woord bekendmaken; wet en Evangelie, in een leven van geloof en gehoorzaamheid.

Gods Woord kan nooit teniet gedaan worden. Niet in het algemeen, en niet persoonlijk in het hart. Maar om nu in alle eerbied voor dat Woord te mogen buigen. Moge de Heere daartoe Zijn heilig Woord voor ieder van ons persoonlijk tot zegen doen zijn.

Doopleden die afhaken

Meer dan vroeger is er ook in bevindelijk gereformeerde kring sprake van kerkverlating. Jongeren, maar ook ouderen, stappen over naar een andere kerk waar het allemaal wat gemakkelijker gaat of breken radicaal met kerk en godsdienst. Terecht wordt op allerlei manier aandacht gevraagd voor dit droevige verschijnsel.

C.S.L. Janse,
Apeldoorn

Zo gaf de Jeugdbond onlangs onder de titel "Adieu" een brochure uit waarin met name gekeken wordt naar de sociale aspecten van kerkverlating. Die zijn zeker van belang. Sjaak Jacobse, werkzaam bij de Jeugdbond, verrichtte een beknopt onderzoek op dit terrein. In het RD werd daar royaal aandacht aan besteed.

Twee opmerkelijke conclusies kwamen uit dit onderzoek naar voren. Allereerst dat een deel van doopleden die - al dan niet op eigen verzoek - uitgeschreven worden zonder zich bij een andere kerk aan te sluiten, niet als ongelovig of ongodsdienstig moet worden beschouwd. We zijn immers geneigd de categorie 'onttrokken' uit het Kerkelijk Jaarboek gelijk te stellen met hen die met kerk en godsdienst gebroken hebben. Een tweede opvallende conclusie was dat ouders van kerkverlaters over het geheel genomen niet minder serieus zijn en niet minder betrokken bij de kerkelijke gemeente dan andere ouders binnen het kerkverband.

Lage respons

Nu is het altijd wel goed om dergelijke onderzoeksresultaten kritisch te bekijken. De auteur geeft er ook blijk van dat hij zich bewust is van de beperkte betekenis van zijn onderzoek.

Jacobse richt zich op de oudere doopleden die bij de Gereformeerde Gemeenten vertrekken zonder (direct) over te gaan naar een ander kerkverband. Een aantal a-select gekozen gemeenten werd benaderd om aan dit onderzoek mee te doen.

Een punt is wel dat van de 150 uitgezette enquêtes er maar 24 terugkwamen. Dat is niet alleen een lage respons, maar het is ook aannemelijk dat degenen die instuurden niet representatief zijn voor de hele groep. Zij die nog wel een zekere betrokkenheid hebben bij kerk en godsdienst zullen eerder geneigd zijn een dergelijke enquête in te vullen dan degenen die al sterk gesecculariseerd zijn.

Dat betekent ook dat je het beeld van de geënquêteerden - namelijk dat de helft nog wel godsdienstig is - niet mag terugprojecteren op de hele groep doopleden die als onttrokken te boek staan.

De conclusie in het rapport dat de godsdienstig betrokken jongeren die als dooplid zijn afgevoerd, in veel gevallen nog steeds volop gereformeerd zijn te noemen, gaat echter veel te ver. Daarvoor zijn in de enquête allerlei wezenlijke kenmerken van de gereformeerde leer niet aan de orde geweest.

Geen erkenning

De twee kerkverlaters waarvan aan het

eind van de brochure een stuk tekst is opgenomen waarin ze een toelichting bieden op hun levensgang, geven in ieder geval geen blijk van een gereformeerde geloofsovertuiging. Ze zijn vertrokken omdat hun geloofsleven, de manier waarop zij dachten, de keuzes die zij zelfstandig maakten en de richting die zij op wilden gaan, in de Gereformeerde Gemeenten geen erkenning vonden. Dat zagen zij als het allergrootste probleem. Volgens hen zijn er vele manieren om de Schrift te interpreteren. Zoals vaker het geval is, komen ook bij het onderzoek van Jacobse uitkomsten naar boven waarvan je je afvraagt wat die nu betekenen. Zo zegt tweederde van hen die als echte afhakers gekwalificeerd zijn, dat ze geloven in een God Die hemel en aarde in zes dagen heeft geschapen en dat buiten het geloof in de Heere Jezus geen redding is. Maar wat voor betekenis heeft dat dan voor hen? Tegelijkertijd hebben zij voor het overgrote deel eigentijdse opvattingen over het huwelijk en over homoseksualiteit. Komt dat omdat die zaken voor hen relevanter zijn? De auteur spreekt hier van 'meer cultureel bepaalde of beïnvloedde ethische opvattingen of leerstellingen'. Dat is niet gelukkig geformuleerd. Zeker niet als dat gesteld wordt tegenover de kenmerkende punten van het christelijk geloof. In ieder geval wordt er terecht op gewezen dat we deze kerkverlaters niet categorisch moeten afschrijven als onverschillig. 'Een aanzienlijk deel', zo schrijft Jacobse, 'is niet ongevoelig voor existentiële vragen rondom het doel van het leven en het zicht op behoud'.

Vriendenkring

Zoals uit de ondertitel van de brochure blijkt, worden vooral de sociale aspecten van de kerkverlating onder de loep genomen. Een brede vriendenkring - kerkelijk en onkerkelijk - werkt duidelijk negatief op de binding aan de eigen gemeente. Sociale relaties in eigen kring - ook met ouderen - kunnen daarentegen behoudend werken. Toch zullen er afhakers zijn van wie men het aanvankelijk niet gedacht had. Zoals er gelukkig ook verloren zonen zijn, die terugkeren. Het gaat hier altijd om diep ingrijpende zaken. We mogen ze niet zo maar laten gaan. Bij elke afhaker moet onder ons iets doorklinken van het diepe verdriet van David: 'Absalom, mijn zoon, mijn zoon!' (2 Sam. 18:33).

N.a.v. "Adieu Verbinding verbroken. Beknopte studie naar sociale aspecten rondom kerkverlating", J.J. Jacobse, uitg. JBGG, 2015; 71 blz.; € 5,00. Te bestellen via website www.jbgg.nl of via 0348-489948.

Sabbatsrust op zondag ^[14]

Het sabbatsgebod omvat ook het doen van een christelijke handreiking aan de armen. In een eerdere aflevering hebben we gezien dat hieronder niet alleen wordt begrepen het doen van een financieel offer (in de collectezak) tijdens de erediensten, maar dat het ook gaat om het opzoeken en verzorgen van hulpbehoevende mensen. Dit laatste kan worden gezien als het doen van een offer in natura. In deze aflevering vragen wij aandacht voor financiële offers, ofwel, de ons bekende collecten tijdens de eredienst voor kerk en diaconie.

ds. W.A. Zondag,
Woerden

Het feit dát er tijdens de zondagse erediensten wordt gecollec-teerd, is Gods uitdrukkelijk gebod. Van der Groe roept in herinnering dat het volk Israël juist op de sabbat een dubbele offerande moest doen (HC, deel 2, blz. 342). De apostel Paulus schrijft in de brief aan de gemeente van Korinthe: 'Op elken eerste dag der week legge een iegelijk van u iets bij zichzelf weg, vergaderende een schat, naar dat hij welvaren verkregen heeft; opdat de verzamelingen alsdan niet eerst geschieden wanneer ik gekomen zal zijn' (1 Kor. 16:2).

Op de eerste dag van de week, de rustdag dus. De aangehaalde tekst laat tevens zien dat het niet zozeer om de absolute hoogte van het bedrag gaat, maar om de *verhouding* tussen het offer en iemands vermogen, ofwel om iemands *draagkracht*. Illustratief is ook de geschiedenis van de weduwe die slechts twee penninkjes in de schatkist wierp. De Zaligmaker zei

van haar dat zij 'al haar leeftocht' er in had geworpen. En Lukas schrijft later over het doen van christelijke handreikingen vanuit de eerste christengemeenten: 'En naar dat een iegelijk der discipelen vermocht, besloot elk van hen iets te zenden ten dienste der broederen die in Judéa woonden' (Hand. 11:29).

Het argument dat wij inmiddels ook forse bijdragen moeten betalen aan de publieke sociale zekerheid - en via belastingen aan ontwikkelingshulp - geeft ons geen enkele grond om in de kerk de hand op de knip te houden. Nog altijd gelden de woorden van Christus onverkort: 'Geef dan den keizer wat des keizers is, en Gode wat Gods is' (Matth. 22:21). Calvin concludeert kort en bondig: 'Het gebod van God om de armoede van alle mensen te verlichten, heeft algemene geldigheid' (Institutie, boek 3, par. 20:39).

Bedacht moet worden dat het bij het doen van onze financiële offers tijdens

de erediensten niet gaat om een gewone handreiking, maar om een Christelijke handreiking. We moeten dus geven in de geest van Christus! Dat betekent, zoals al opgemerkt, dat niet zozeer de hoogte van het bedrag dat wij geven bepalend is, maar onze gezindheid. Vanuit de vereniging met de Zaligmaker, net als Hij, met 'innerlijke ontferming bewogen' zijn over onze naasten. Daarom is het verboden, aldus Justus Vermeer, 'dat men zijn aalmoezen niet zou geven uit liefde tot en in vereniging met Christus' (Catechismus, blz. 339).

Wie wel zo mag geven, krijgt 'hemelse rente'. Vermeer: 'O vrienden, wat zo wordt weggeworpen, dat staat op de meest vaste en secuurste bank. Die renten worden gegrond op de hemel, ja de zegen komt in de tijd reeds terug' (blz. 325).

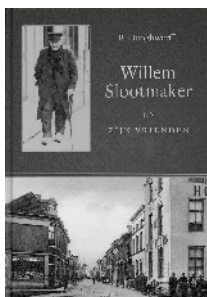
Laten we in dit verband nog eens luisteren naar ds. G.H. Kersten: 'Christus heeft ons de armen nagelaten, opdat wij hun zouden weldoen. Laat ons de kerk door ons blijmoedig offer in staat stellen aan de armen de weldadigheden van Christus te bewijzen.' Hij roept de kerkgangers op om gul te geven en zich te verplaatsen in de positie van de armen: 'Het betaamt de arme wel dankbaar te zijn, ook met de kleinste gave. Maar het is onze roeping te zorgen dat zij in hun nood geholpen worden aan datgene wat zij niet kunnen ontberen' (HC, blz. 414). Deze roeping geldt ook voor onze werkende jongeren! In sommige Catechismuspreken wordt hiervoor terecht aandacht gevraagd (ds. A. Moerkerken, "Ons troostboek", blz. 538).

Ds. Kersten richt zich in zijn Catechismusverklaring nog speciaal tot de diakenen: 'Voor de diakenen geldt dat zij de armen een warm hart toedragen. Armenverzorger, zoekt uw armen te kennen!' Fel haalt hij uit tegen diakenen die liefde noch 'medegevoel' voor de armen hebben. Dan is het ambt 'versteend'. Ds. Kersten vervolgt: 'Diakenen, zoekt uw armen op; komt aan de huizen, maar ook in de huisgezinnen; tracht zo de noden te leren kennen, opdat ge vertroostend en raadgevend moogt werken. Maar maakt de kerk van Christus niet tot een steen des aanstoets. Gij zijt geroepen de barmhartigheden uit te dragen van de medelijdende Hogepriester, Die Zichzelf gaf tot zaligheid der Zijnen. Blijft dan met uw stenen hart van zulk een bediening af. Ge vindt uw beeld niet in de Priester of de Leviet, maar in de Barmhartige Samaritaan. Laat uw ambt leven, dan zal de gemeente u haar gaven niet onthouden, maar dan zal de liefde bloeien en God Zelf onder u wonen.'

(slot)

Boekennieuws

"Willem Slootmaker en zijn vrienden", B. Hooghwerff; uitg. Den Hertog, Houten; ISBN 978 90 331 2655 0; 142 blz.; € 17,90.

"Willem Slootmaker en zijn vrienden"

'Het is aangrijpend dat de nageslachten soms niet meer weten van de rijke be-moeienissen die de Heere met het voorgeslacht gehouden heeft. Met deze uitgave wordt een poging gewaagd om daarin verandering te brengen. 'Wij zullen het niet verbergen voor hun kinderen, voor het navolgende geslacht, vertellende de loffelijkheden des HEEREN, en Zijn sterkheid en Zijn wonderen, die Hij gedaan heeft.' Met welk doel? 'Dat zij hun hoop op God zouden stellen en Gods daden niet vergeten, maar Zijn geboden bewaren.' Deze woorden schreef B. Hooghwerff in het "Woord vooraf" van "Willem Slootmaker en zijn vrienden".

Willem Slootmaker werd in 1840 in Oud-Beijerland geboren en hij is daar in 1938 overleden in de hoge ouderdom van 97 jaar. Een jaar na zijn overlijden verscheen zijn levensbeschrijving, samengesteld door J. Donkersloot. Ds. J.R. van Oordt, toen predikant van de Gereformeerde Gemeente te Zeist, schreef een Woord vooraf. Aan deze predikant voelde Slootmaker zich zeer verbonden. Overigens is Slootmaker zijn leven lang lid van de Nederlandse Hervormde Kerk geweest. Deze levensbeschrijving is in het boek dat nu verschenen is, aangevuld met veel gegevens. Hooghwerff heeft hiervoor veel spuurwerk verricht. Het boek leest prettig en de illustraties voegen duidelijk ook wat toe.

Willem Slootmaker heeft een leven gehad vol verdriet en rouw en teleurstellingen. Maar boven dit alles kan van hem gezegd worden dat het genadewerk des Heeren in zijn leven helder blonk. Toen hij zeven jaar oud was, overleed zijn moeder. Hij was zestien jaar toen ook zijn vader overleed. Toen stond hij alleen op de wereld. Op 23-jarige leeftijd trad hij in het huwelijk. Dertien kinderen werden geboren, die allen op jonge leeftijd overleden zijn. Aangrijpend is het sterven van zijn dochtertje Dievertje geweest. Op veertienjarige leeftijd is ze overleden. Ze mocht met bewustheid weten dat ze was verlost van schuld en straf, en een recht had ontvangen tot het eeuwige leven. Op haar laatste dag liet ze zingen: 'Ik zal met vreugd in 't huis des HEEREN gaan.' 'Ik geloof', zei haar vader later, 'dat de engelen meegezongen hebben.'

Slootmaker is tweemaal gehuwd geweest; zijn eerste vrouw overleed toen ze 41 jaar was, zijn tweede vrouw ontviel hem in 1923. Slootmaker was toen bijna 83 jaar oud.

In dit boek gaat het niet alleen over Willem Slootmaker. Ook over zijn vrienden worden levensbijzonderheden vermeld, met name over Leendert Hoek, Pieter van der Linden, Bastiaan Goudswaard en de families De Korte, Schipper en Van de Wetering. Het waren mensen die één ding gemeen hadden: ze waren allen gasten en vreemdelingen op aarde, maar ze zochten een beter vaderland. Maar verder waren ze soms heel verschillend. Slootmaker bijvoorbeeld was nogal driftig en opvliegend. Klaas Schipper was heel zachtmoedig, kalm en rustig. Tijdens de gezelschappen kwamen die verschillende karaktertrekken soms duidelijk naar voren. Op een keer moest Schipper eindigen met gebed. Dat ging die avond nogal stuntelig, het wilde niet vlotten. De kort aangebonden Slootmaker kon er niet meer tegen en zei: 'Klaasje, hou maar op met je gerammel!' 'Doe 'k het niet goed, Sloot?' zei Schipper. 'Nee', antwoordde Slootmaker kortaf. 'Laten we dan maar een versje zingen', zei Klaas. 'Psalm 22 vers 12: Wie mij veracht', God wou mij niet verachten, noch oor, noch oog van mijn verdrukking wenden; maar heeft verhoord, wanneer ik uit d' ellenden riep naar omhoog.'

'Vroeger waren de mensen te waar om beschaafd te zijn, nu zijn ze te beschaafd om waar te zijn.' Aan deze uitdrukking moest ik tijdens het lezen van dit boek meer dan eens denken.

A. Bel, Vlaardingen

**WANNEER WIJ SPREKEN
OVER DE LIEFDE
VAN CHRISTUS,
MOET HET ZIJN
OMDAT DEZE LIEFDE DOOR
GOD IN ONS HART
IS UITGESTORT.
DAN BETEKENEN ONZE
WOORDEN IETS.**

JOHN BUNYAN

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Beroepen:

Te Borssele, ds. A.H. Verhoef
te St. Catharines (Ontario-Canada).
Te Kapelle-Biezelinge,
ds. R.A.M. Visser te Terneuzen.
Te Middelburg-Zuid,
ds. G.W.S. Mulder te Zoetermeer.
Te Zwijndrecht,
ds. C. Sonneveld te Krabbendijke.

AANGEPASTE KERKDIENTST TE KRUININGEN

Op **zaterdag 26 september** zal er een aangepaste kerkdienst gehouden worden in de kerk van de Geref. Gemeente te Kruiningen. Ds. G. Bredeweg hoopt te spreken over: De roeping van Levi, n.a.v. Matthéüs 9 vers 1-13. De dienst begint om 14.30 uur. Iedereen is hartelijk welkom.

CATECHISATIE VOOR STUDENTEN IN PETRAKERK TE EDEA

Ook dit seizoen is er voor studerende die in Gouda op kamers wonen, gelegenheid om daar ook catechisatie te volgen. De bijeenkomsten worden gehouden in het gebouw van Driestar educatief. De eerste bijeenkomst voor dit seizoen is op **dinsdag 22 september** en begint om 16.00 uur. De catechisatie wordt verzorgd door ds. G.W.S. Mulder. Jongeren die hieraan willen deelnemen, kunnen zich aan het begin van de bijeenkomst opgeven.

Kerkenraad Geref. Gemeente Ede

CATECHISATIE VOOR STUDERENDEN IN GOUDA

Ook dit seizoen is er voor studerende die in Gouda op kamers wonen, gelegenheid om daar ook catechisatie te volgen. De

bijeenkomsten worden gehouden in het gebouw van Driestar educatief. De eerste bijeenkomst voor dit seizoen is op **dinsdag 22 september** en begint om 16.00 uur. De catechisatie wordt verzorgd door ds. G.W.S. Mulder. Jongeren die hieraan willen deelnemen, kunnen zich aan het begin van de bijeenkomst opgeven.

Kerkenraad Geref. Gemeente Gouda

CATECHISATIE VOOR STUDERENDEN IN GRONINGEN

Studeren in Groningen? Net als vorig jaar geef ik catechisaties aan studenten op woensdagavonden in de kerk aan de Landsteinerlaan 2. Je bent van harte welkom. Maak er tijd voor en vergeet niet de kerkenraad van je thuisgemeente te informeren. We beginnen op woensdag 30 september om 21.00 uur. Hartelijk welkom en tot ziens op de catechisatie.

Ds. J. B. Zippro

(predikant@gergem groningen.nl)

Berichten

NAJAARSCOLLECTE VOOR DIACONAAL ZENDINGSWERK 2015

Ook dit najaar is aan alle diaconieën het verzoek gestuurd een collecte te houden om projecten van Bijzondere Noden en Zending Gereformeerde Gemeenten te financieren. In 2015 willen we gezamenlijk aandacht vragen voor het werk dat beide deputaatschappen ondersteunen in West-Afrika.

In Nigeria mocht uit het zendingswerk een zelfstandige zusterkerk ontstaan, de Nigeria Reformed Church (NRC). In de eerdere fasen van het zendingswerk heeft ZGG in Nigeria veel diaconaal werk verricht en bekostigd. Onder de noemer 'medische zending' was dat bijvoorbeeld de bouw van kliniekjes, de uitzending van medisch personeel en dergelijke, maar ook landbouwwerk, alfabetiseringswerk en wezenzorg vielen hieronder. Na de verzelfstandiging is de NRC zelf verantwoordelijk geworden voor deze werkzaamheden, waarbij zij onze gemeenten om financiële ondersteuning vragen. Hierin wordt in belangrijke mate voorzien door Bijzondere Noden. ZGG ondersteunt daarnaast thans

nog enkele diaconale projecten uit de programma's voor jeugdwerk, vrouwenwerk en leetuurvoorziening.

Ook in Guinee wordt door zendingswerkers diaconaal werk verricht. Het biedt mogelijkheden om relaties op te bouwen met de lokale bevolking in het tonen van christelijke barmhartigheid. Veel tijd en inzet wordt besteed aan alfabetiseringswerk. Door dit werk kunnen mensen ook zelfstandig de bijbelgedeelten lezen die al in hun stamtaal vertaald zijn. Bijzondere Noden heeft geen structurele projecten in dit land. Wel is door hen recent op bescheiden schaal ondersteuning geboden aan de bestrijding van de ebola-epidemie.

We vragen u vriendelijk om uw financiële bijdrage aan dit belangrijke werk te leveren. Ook willen we u vragen om uw gaven vergezeld te doen gaan met uw gebed. Wilt u meer achtergrondinformatie over de hierboven genoemde projecten? Kijk dan op www.bijzondere-noden.nl of www.zgg.nl.

Zending Gereformeerde Gemeenten
Bijzondere Noden

ZANGAVONDEN

Apeldoorn

Orgel-, koor- en samenzangavond op **zaterdag 3 oktober**, aanvang: 19.00 uur, in de kerk van de Geref. Gemeente te Apeldoorn, Graaf van Lijndenlaan 9, met medewerking van het chr. mannenkoor Ede, het kinderkoor Kinderklanken uit Nunspeet en enkele instrumentalisten.

Collecte t.b.v. de Bond tegen vloeken.

Gorinchem

Samenzangavond op **zaterdag 3 oktober**, aanvang: 19.30 uur, in de Grote Kerk in Gorinchem, m.m.v. André Nieuwkoop en de Betuwse bovenstemgroep. Meditaties over de te zingen psalmen door ds. W.J. Karels. Collecte t.b.v. Helpende Handen en onkostenbestrijding.

ZANG- EN VERTELMIDDAG TE RIJSSEN

Op **zaterdag 3 oktober** wordt in de Noorderkerk, Molenstalweg 21 te Rijssen de traditionele zang- en vertelmiddag gehouden, die georganiseerd wordt door het Noordermannenkoor, in het bijzonder voor en met mensen met een verstandelijke beperking. Dhr. K. Haazebroek zal een Bijbelverhaal vertellen. Het orgel wordt bespeeld door organist Rick Kusters. Aanvang: 14.30 uur. Collecte t.b.v. de vakantieweken gehandicapten. Iedereen is van harte welkom.

BIJENKOMST VOOR OUDERS VAN KINDEREN MET VISUELE BEPERKING

Op **zaterdag 3 oktober** houdt Helpende Handen een bijeenkomst voor ouders van kinderen met een visuele beperking. Het hele gezin is daarbij van harte welkom, ook broertjes/zusjes zonder visuele beperking. Voor de kinderen is er een apart programma. Er wordt afgesloten met een gezamenlijke maaltijd.

Tijd en plaats: vanaf 10.00 uur in de kerk van de Gereformeerde Gemeente, Oudelandseweg 50, Woerden.

Voor een goede organisatie is aanmelding vooraf noodzakelijk. Dat kan telefonisch 0348 48 99 70 (landelijk bureau) of via www.helpendehanden.nl/visuelebeperking. In beide gevallen zal gevraagd worden naar een aantal gegevens over uw kind met een visuele beperking. Daardoor kan het programma zoveel mogelijk aansluiten bij de interesses van de jonge gasten. Deelname is deze eerste keer geheel gratis. We zien uit naar uw komst.

ROMMEL- EN ACTIEMARKT TE SLIEDRECHT

Rommel- en actiemarkt op **zaterdag 26 september**, van 9.30-13.30 uur, rondom de Boazkerk van de Geref. Gemeente te Sliedrecht, Rondo 325. De opbrengst is t.b.v. bouwfonds Boazkerk.

VERKOPINGEN

Barneveld

Verkoop door de vrouwenvereniging Fébe te Barneveld, op **zaterdag 26 september**, van 9.30-15.00 uur, in en rond het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Barneveld-Zuid, Ds. E. Fransenlaan 6. De

opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

Moerkapelle

Verkoop door de vrouwenvereniging Tryfosas te Moerkapelle op **vrijdag 2 oktober**, van 15.30-21.00 uur, in het atrium van Beth-San, Wilde Veenen 1. Opening om 15.15 uur door ds. W. Harinck. De opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

Puttershoek

Verkoop door de vrouwenvereniging Wees een zegen te Puttershoek, op **zaterdag 3 oktober**, van 10.00-14.00 uur, in De Levensbron, de kerk van de Geref. Gemeente, Sportlaan 2a. De opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

Rijssen

Verkoop door de vrouwenvereniging Dorcas-Noord te Rijssen op **zaterdag 26 september**, van 10.00-13.00 uur, in de Noorderkerk, Molenstalweg 19, aldaar. De opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

Veen

Verkoop door de vrouwenvereniging Lydia te Veen op **zaterdag 26 september**, van 9.30-14.30 uur, in de kerk van de Geref. Gemeente, Mussentien 10, aldaar. De opbrengst is t.b.v. zending en evangelisatie.

CD T.B.V. RENOVATIE NOORDERKERK RIJSSSEN

In het afgelopen halfjaar is ons kerkgebouw, de Noorderkerk te Rijssen, grondig gerenoveerd. Toen de kerkzaal leeg was, werden velen verrast door de mooie akoestiek. Het idee van een cd-opname was snel gemaakt. Op deze cd treft u psalmbewerkin-

gen in allerlei stijlen aan, gespeeld door de organisten van de gemeente. U kunt deze cd bestellen door € 11,50 over te maken op NL 97 RABO 0304187011 t.n.v. Gereformeerde Gemeente Rijssen-Noord. Vergeet niet uw naam en adres erbij te vermelden. Voor vragen kunt u contact opnemen met Wouter Scheppink (0548-789957).

STADSWANDELING DORDRECHT

Op **zaterdag 26 september** wordt er een stadswandeling gehouden in Dordrecht. We verzamelen om 10.00 bij de Grote Kerk. Te zien zijn o.a. het historische stadshuis, het standbeeld van de gebroeders de Witt, de Augustijnen kerk, het Hof van Holland waar de eerste vrije Statenvergadering in 1572 werd gehouden. Tevens een bezoekje aan de Lutherse Trinitatis kapel en de Grote Kerk. Uiteraard komen zaken die de beroemde synode van Dordrecht 1618/1619 betreffen aan de orde. Inlichtingen en aanmelden bij dhr. J.J. Rietveld, tel. 078-6180040, e-mail: rietveldjj@filtnet.nl
Collecte voor Stichting vrienden van Heidelberg en Dordrecht.

CONGRES OVER SMYTEGELT TE MIDDELBURG

De Stichting Studie der Nadere Reformatie (SSNR) en de Zeeuwse Stichting Stokosmos organiseren op **zaterdag 26 september** een congres dat gewijd is aan ds. Bernardus Smytegelt, die 350 jaar geleden werd geboren. Locatie: Oostkerk, Oostkerkplein, Middeldburg. Aanvang: 10.30 uur. Sluiting: 15.30 uur. Zie voor meer informatie en aanmelden voor deelname: De Saambinder van 6 augustus jl. en www.ssnr.nl

Kerkdiensten

ZONDAG 20 SEPTEMBER 2015

Aagtekerke 9.30 en 14.30 en 19.00 uur stud. J. de Kok; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. van Rijswijk; Aalst 9.00 uur ds. B. Labee en 14.30 uur ds. M. Karens; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 16.00 uur ds. C. van Ruitenburg; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Amsterdam-Noord 19.00 uur ds. L. Terlouw; Apeldoorn 16.00 uur ds. D.W. Tuinier; Arnhem 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. A. Schreuder; Barendrecht 16.30 uur ds. M.J. van Gelder; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. G. Beens; Beekbergen 10.00 uur ds. D.W. Tuinier en 19.00 uur ds. A. Schreuder; Benthuizen

9.30 uur (H.D.) ds. A.B. van der Heiden en 18.00 uur ds. H.A. van Zetten; Berkenwoude 19.00 uur ds. G. Clements; Bodegraven 10.00 en 18.30 uur ds. C. van Ruitenburg; Borssele 18.00 uur stud. M.T. Al-Chalabi; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. J.J. Tanis; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 15.00 uur ds. H.A. van Zetten; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Delft 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Den Helder 10.00 en 15.30 uur stud. W. Mouw; Deventer 17.00 uur ds. K. Boeder; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; Doetinchem 9.30 (H.D.) en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 9.30 (H.A.) en 17.00

uur ds. H. Hofman; Ede 9.30 en 16.00 uur ds. A.A. Brugge; Eindhoven 10.00 en 15.00 uur stud. J.B. Huisman; Elspeet 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. G. van Manen; Enschede 18.15 uur ds. A.P. Baaijens; Enter 9.30 en 15.00 uur ds. J.W. Verweij; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. P. Melis; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. C. Hogchem; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. G. Clements; Goudswaard 18.00 uur ds. P. Mulder; 's-Gravenhage 16.30 uur ds. J.S. van der Net; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. S.W. Janse; 's-Gravenzande 16.00 uur ds. R. Kattenberg; Groningen 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. J.B. Zippro; Haamstede 17.00 uur ds. C. Harinck; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J.

Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 9.30 (H.A.) en 16.30 uur ds. M. Joosse; Herkingen 10.00 en 18.00 uur stud. E.J. Boudewijn; Hilversum 18.30 uur stud. M.H. Schot; Hoedekenskerke 18.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Hoofddorp 9.30 en 16.00 uur ds. J. Schipper; Houten 10.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Kampen 9.30 (H.A.) en 15.30 uur ds. J. IJsselstein; Kamperland 14.00 uur ds. G.J. Baan; Kapelle-Biezeling 10.00 uur ds. M. Golverdingen en 16.30 uur stud. M.T. Al-Chalabi; Katwijk aan Zee 16.00 uur ds. S. Maljaars; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Kruiningen 9.30 en 18.00 uur ds. G. Bredeweg; Leiderdorp 10.00 uur ds. S. Maljaars en 18.30 uur ds. J. Schipper; Lelystad 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Meeuwen 19.00 uur ds. L. Blok; Meliskerke 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Melissant 15.00 uur ds. J. van Belzen; Mijdrecht 19.00 uur ds. D.W. Tuinier; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur ds. A.J. de Waard; Nieuwer ter Aa 16.30 uur ds. J. Driessen; Nieuwerkerk 15.00 uur ds. P.D. den Haan; Nieuwe-Tonge 15.00 uur stud. E.J. Boudewijn; Nijkerk 14.30 uur ds. G. van Manen; Nisse 14.30 uur ds. C. Sonneveld; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. A. Schot; Oostburg 10.00 (H.A.) en 15.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Oosterland 10.00 en 16.00 uur ds. G. Heijkamp; Oosterland 10.00 en 18.30 uur ds. J. van Belzen; Oostkapelle 18.30 uur ds. R.A.M. Visser; Opheusden (in Gereformeerde Gemeente in Nederland) 12.00 en 19.00 uur ds. G.M. de Leeuw; Oud-Beijerland 9.30 uur ds. J. Mijnders; Ouddorp 9.30 en 18.30 uur ds. A.J. Gunst; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. E. Bakker; Oude-Tonge 15.00 uur ds. C.J. Meeuse; Poederoijen 15.30 uur ds. A.T. Huijser; Poortugaal 9.30 uur ds. C. Neele en 15.30 uur ds. P. Mulder; Puttershoek 19.00 uur ds. M. Joosse; Rhenen 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 uur ds. C. Harinck en 16.00 uur ds. B. Labee; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. J. van Laar; Rijssen-Zuid 18.30 uur ds. J.W. Verweij; Rilland-Bath 14.00 uur ds. S.W. Janse; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 uur ds. M.J. van Gelder en 19.00 uur ds. S. Maljaars; Rotterdam-Centrum 18.00 uur ds. B. Labee; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 uur ds. J. Driessen en 15.30 uur ds. W.A. Zondag; Scherpenisse 9.30 en 14.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Slidrecht 9.30 en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 16.00 uur stud. M.H.

Schot; Spijkenisse 15.00 uur (H.D.) ds. W.J. Karels; Sprang-Capelle 9.30 uur ds. P. Mulder en 15.00 uur ds. J. van Rijswijk; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terneuzen 10.00 (H.A.) en 16.00 uur ds. R.A.M. Visser; Terwolde - De Vecht 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. K. Boeder; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. P.D. den Haan; Tricht-Geldermaalsen 10.00 uur stud. M.T. Al-Chalabi en 18.30 uur stud. J.B. Huisman; Utrecht 10.00 en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Vlissingen 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. G.J. Baan; Waarde 18.00 uur ds. M. Golverdingen; Waardenburg 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. H. van der Heiden; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. G.J.N. Moens; Westzaan 10.00 uur ds. J.S. van der Net; Wierden 15.00 uur ds. J. van Laar; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W.A. Zondag; Wolphaartsdijk 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 (H.D.) en 18.30 uur ds. J.J. van Ekeveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 9.30 uur ds. H.A. van Zetten en 16.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Zwolle 19.00 uur ds. A. Schot.

DINSDAG 22 SEPTEMBER 2015

Brakel 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Den Helder 19.30 uur ds. C. van Krimpen; Dirksland 19.30 uur ds. B. Labee; Drachten 19.30 uur ds. C. Hogchem; Mijdrecht 19.30 uur ds. A.T. Huijser; Oosterland 19.30 uur ds. J. van Belzen; Poederoijen 19.30 uur ds. C. Sonneveld; Sint Annaland 19.30 uur ds. B. van der Heiden; Stolwijk 19.30 uur (voor de evangelisatie) ds. M. Mondria.

WOENSDAG 23 SEPTEMBER 2015

Barneveld-Centrum 19.30 uur (H.D.) ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 15.30 uur (huw.bev.) ds. G. Beens; Borsselle 19.30 uur ds. J. van Belzen; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Elspeet 19.30 uur ds. G. van Manen; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur ds. W.J. Karels; Herkingen 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Hoedekenskerke 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Hoogeveen 19.30 uur ds. L. Terlouw; Meeuwen 19.30 uur ds. C.A. van Dieren; Nijkerk 19.30 uur ds. G. Beens; Oosterend 19.00 uur ds. G. Heijkamp; Opheusden (in Gereformeerde Gemeente in Nederland) 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Opperdoes 19.30 uur ds. W. Silfhout; Rilland-Bath 19.30 uur ds. G. Pater; Scherpenzeel 19.30 uur ds. A. Verschuure; Soest 19.30 uur ds. M. Mondria; Wolphaartsdijk 19.30 uur ds. R.A.M. Visser; Zwijndrecht 19.30 uur ds. A. Schot;

Zwolle 19.30 uur ds. J. van Laar.

DONDERDAG 24 SEPTEMBER 2015

Aalst 19.30 uur (voor de zending) ds. G.J.N. Moens; Apeldoorn 19.30 uur ds. M. Joosse; Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. C. Hogchem; Bodgraven 19.30 uur ds. W.A. Zondag; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. J. van Rijswijk; Hendrik-Ido-Ambacht 19.45 uur (voor de evangelisatie) ds. S.W. Janse; Kortgene 19.30 uur ds. E. Bakker; Kruiningen 19.30 uur (GBS-dienst) ds. G.M. de Leeuw; Melissant 19.30 ds. J.J. van Ekeveld; Naaldwijk 19.45 uur ds. K. Boeder; Nieuw-Beijerland 14.00 uur (huw.bev.) ds. C. van Krimpen; Nieuwer ter Aa 19.45 uur ds. G. Pater; Oud-Beijerland 19.30 uur (GBS-dienst) ds. A. Verschuure; Ouddorp 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Poortugaal 14.00 uur (huw.bev.) ds. W. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Zoetermeer 19.30 uur (huw.bev.) ds. G.W.S. Mulder.

VRIJDAG 25 SEPTEMBER 2015

Kruiningen 14.30 uur (huw.bev.) ds. G. Bredeweg; Poortugaal 15.00 uur (huw.bev.) ds. W. Silfhout; Rijssen-Zuid 13.00 uur (huw.bev.) ds. A. Schreuder; Tricht-Geldermaalsen 14.30 uur (huw.bev.) ds. P. Mulder; Urk 19.30 uur ds. A. Schot.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 20 SEPTEMBER 2015

Alkmaar (Willem Buytewechstraat 2, Alkmaar) 10.00 en 16.30 uur evang. G. v.d. Breevaart; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Merksem (Jaak de Boeckstraat 21-23, Merksem) 10.00 en 17.00 uur evang. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

INDIEN DE HEERE WIL EN WIJ LEVEN

Advertenties

Begrafenisonderneming STAM
Molenstraat 153, 2961 AK Kinderdijk
Tel. 078 6919005 - **Geen crematies** -

Herfstvakantie! Er even tussenuit?
Onze luxe villa's in **Kustelberg**
bieden ruimte voor 7 tot 27 pers.
www.GEND-RECREATIE.com

Te huur in **Nunspeet:**
3/4 pers.chalet v.a.g.v. met CV.
Info: www.anneroos-nunspeet.nl
of tel. 0341-750380.

Woonzorgcentrum Nebo te Zwijndrecht zoekt een...

Teamleider Diensten 32-36 uur

Je gaat leiding geven aan de teams huishouding, (productie)-keuken en servicepunt. Deze teams streven naar een optimale dienstverlening, passend bij de vraag van de cliënt en de missie en visie van Cedrah. We vragen een hbo-werk- en denkniveau van je en enkele jaren leidinggevende ervaring in de dienstverlening.

Geïnteresseerd? Bel voor meer informatie naar C.N. (Carien) van den Berg (078-6124288) of kijk op werkenbij.cedrah.nl!

Kijk voor
meer informatie
op werkenbij.cedrah.nl!

Cedrah
Wonen · Zorg · Diensten

Hoofdland 401 Zwijndrecht

Royaal appartement gelegen op de 4e verdieping van de fraaie woontoren "Neborgh" en grenzend aan woonzorgcentrum Nebo. Het appartement beschikt over een ruime woonkamer met open keuken v.v. complete inrichting, 2 slaapkamers, toilet en badkamer met inloopdouche en wastafel. Het gehele appartement is v.v. een nette, doorlopende laminaatvloer. Vanaf het volledig afsluitbare balkon heeft u een schitterend uitzicht over Zwijndrecht.

- Bouwjaar 2008
- Woonoppervlakte 86 m² / Inhoud 304 m³
- C.V. ketel Remeha Avanta 2008
- In 2014 is het appartement volledig vernieuwd
- Geheel v.v. dubbel glas
- Eigen parkeerplaats in de garage onder het complex
- Doelgroep gereformeerde gezindte
- Leeftijdscategorie 55+

Vraagprijs € 289.000,- k.k.

Op D.V. zaterdag
19 september open huis
van 10:00 tot 14:00 uur.
Wilt u dit appartement
deze dag bezichtigen?
Kom dan eerst naar
het kantoor van Wisse
Makelaardij. U hoeft
hiervoor geen afspraak
te maken.

Wisse

Makelaardij & Hypotheken
De Schoof 82, 3341 EB
Hendrik-Ido-Ambacht
T 078-6840292
E info@wisse.nl
I www.wisse.nl

RUST, RUIMTE EN NATUUR

Zoekt u een comfortabele vakantie-bungalow in Twente, dan is de vakantie-bungalow "de Dakhaas" in Wierden zeker iets voor u. Nu met gratis WiFi. Voor meer informatie zie: www.dedakhaaswierden.nl of bel 0546-575329.

G.J. van der Vliet
begrafenisverzorging

- Begrafenissen in het hele land
- Geen crematies
- Persoonlijke begeleiding met zorg, respect en stijl

Boekwiltweg 22, 8075 CP, Elspeet | 06 129 345 19 - 0577 49 28 30 | www.gjvandervliet.nl

Goedeboeken
nieuw en tweedehands
Kerkbuurt 30, Sliedrecht
0184-769003
www.goedeboeken.nl

Luxe fotokaarten
voor elke gelegenheid
Scherpe prijs voor uw eigen
vereniging en/of goede doel.
www.scheurfotokaarten.nl

Vakantiewoning "Haus Irmgard"
Gelegen op de Hunsrück (Duitsland)
± 25 km vanaf de moezel en ± 25
km vanaf de Rijn. 25 slaapplaatsen,
onderverdeeld in div. appartementen.
www.hausirmgard.nl
0049-67653799946

Voor Verantwoorde Boeken!
www.derooboeken.nl
078-6124081

SAMENZANGREIS SAUERLAND

**D.V. WOENSDAG 2 T/M
VRIJDAG 4 DECEMBER**
met deze reis gaan mee:
Ds. E. Bakker en
organist Pieter Heykoop

Wij nodigen u graag uit voor een mooie
3-daagse Samenzangreis door het boeiende
landschap van de duizend bergen, dalen en meren.

Tijdens deze reis brengen we een bezoek
aan o.a. Willingen, Ettelsberg en Bad Arolsen.
Op donderdagavond is er een samenzangavond
in de Kilianskirche te Korbach.

BURGT*URS

Margrietstraat 30, 4401 EZ Yerseke | Tel. 0113-573681
Mob. 06-22296733 | info@burgtours.nl | www.burgtours.nl

BBV

**Barneveldse
Begrafenis
Vereniging**

voor een eervolle, eenvoudige
verzorging van begrafenissen
in Barneveld en omstreken

- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- laatste wilsbeschikking
- drukwerk
- opgave van lidmaatschap
- geen crematie

dhr. G. de Groot
(06) 50 21 72 55

Zr. J.H.D. Vermeulenstraat 5
3774 JW Kootwijkbroek
(0342) 44 18 12
www.barneveldsebegrafenisvereniging.nl

Vertrouwd verzorgd!

Reformatoerisch woonzorgcentrum met 24-uurs verzorging? Huize Spoorzicht Rhenen. Daar voelt u zich thuis dankzij de huiselijke sfeer, persoonlijke verzorging en een eigen team verzorgenden.

Er is een afwisselende daginvulling die zoveel mogelijk is afgestemd op de persoonlijke wensen van bewoners. Heeft u belangstelling? Bel voor vrijblijvende informatie 0317 683 499.

Cuneraweg 170-172 • 3911 RR Rhenen
0317 683 499 • info@huizenpoorzicht.nl
www.huizeespoorzicht.nl

Ook voor dagopvang!

Boekhandel De ZONNEBLOEM

Dorpsstraat 164 - Scherpenzeel (gld)
033-2774355
www.boekhandeldezonnebloem.nl

Begravenisonderneming De Jongh

H. de Jongh
P.H. van der Leer
D.D.E. Meliëste
M.K. Ligthart

Voor een waardige en stijlvolle verzorging van alleen begravenissen.

Wij zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

Hardinxveld-Giessendam **0184 - 611154**
Waardenburg **0418 - 652039**
Werkendam **0183 - 701017**
Papendrecht **078 - 8200399**
Nieuw - Lekkerland **0184 - 683838**

Begravenisverzorging Schutte-Versteeg, uit Papendrecht, en A. G. Boer, uit Nieuw - Lekkerland, zijn door ons overgenomen.

www.begravenisondernemingdejongh.nl

Psychosociale Hulp H.I.Ambacht
voor kinderen en hun ouders:
www.jeugdpraktijkambacht.nl

**Te koop in Ridderkerk,
Boksdoornpark 11**, recentelijk opgeleverd en volledig en luxe afgewerkt driekamerappartement op de derde verdieping. Nabij kerk en winkels en prachtig uitzicht.
Tel. 0180-413666.

IS DE DOOP GELIJKTJDIG DE WEDERGEBOORTE?

De Puriteinen en onze vaders leren anders!

Zie onze website www.svhed.org voor informatie of bel 0345-58 08 10. Voor giften NL35 ABNA 0548 9879 20.

Annette van Maaren (Msc.)
Reformatoerisch Psycholoog

Haastrecht Oudewater
Montfoort Gouda
0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl

Psychologische Hulpverlening

Energie Voor Kerken

Bedankt voor uw deelname!

Ruim 3.500 kerken en kloosters hebben zich inmiddels aangesloten bij het inkoopcollectief Energie voor Kerken.

Dankzij uw deelname kopen we gezamenlijk voordelig groene energie in.

Greenchoice is voor 2015-2016 opnieuw gekozen als onze energieleverancier. Met Greenchoice kiest u niet alleen voor groen, maar ook voor een goede service. Greenchoice is namelijk uitgeroepen tot klantvriendelijkste energieleverancier!

Ook interesse?

U kunt maandelijks instappen in het collectief. Kijk voor meer informatie op www.energievoorkerken.nl of neem contact op met Sonja Boer van Hellemans Consultancy.

☎ 030 767 01 21

✉ boer@hellemansconsultancy.nl

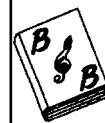
Het collectief Energie voor Kerken is een initiatief van CIO-K in samenwerking met energie adviesbureau Hellemans Consultancy.

Te huur in **Kootwijkerbroek**: een **vrijstaande woning met 3 slaapkamers en een flinke bergruimte** voor max. 1½ jaar.
Tel. 0653405696.

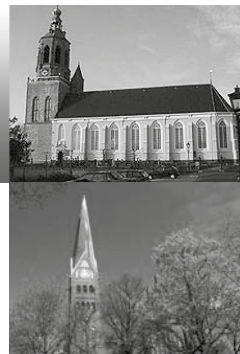
T.h. **vakantiehuisje in ELSPEET**, 2 tot 5 pers. op een rustig park aan de bosrand. Tel. 0184 684509 / 06 55942595 na 18.00 uur.

Vakantie en rust in de **prachtige Eifel!**
Tel. 0049-6584258990 en www.huizesolagrata.nl

BOEKEN EN MUZIEK VAN DER BOOM

Voorstraat 41 - 3245 BG Sommelsdijk
Tel. (0187) 48 26 14 - Fax (0187) 48 45 20
www.boekhandelvanderboom.nl

Uw voordelen:

- Scherpe groene energie tarieven
- Uitstekende contractvoorwaarden
- Transparante dienstverlening
- Optimale persoonlijke service

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
Mobiel: 06 - 57315689
www.begrafenisondernemingtreur.nl
info@begrafenisondernemingtreur.nl

Begrafenisonderneming Treur

Wij verzorgen alleen begrafenissen

Uw trouwtekst in hout uitgesneden?
Tel. 0418-551383
www.houtsnijwerk.nl

- Nette **hulp** bij het **huishouden** voor vader?
- Beter omgaan met uw zoon met **autisme**?
- Weer een **gezellige gezinsmaaltijd**?
- Hulp bij het **douchen** voor uw moeder door een bekwame verzorgende?
- **Mantelzorg** ondersteuning?

Agathos is een reformatorische organisatie en biedt zorg en hulp aan iedereen die dat nodig heeft.

(010) 26 40 777
www.agathos-thuiszorg.nl

Agathos is onderdeel van Lelie zorggroep (leliezorggroep.nl).

SHG biedt u passende zorg

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG zorg die aansluit bij uw manier van leven. Bijbelse normen en waarden vormen daarin de basis voor uw en onze dagelijks levenshouding en mediagebruik.

Kraamzorg

Bel 0187 - 4891 73
b.g.g. 0342 - 492155
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
en van 13.00 - 15.00 uur
vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

Thuiszorg

Bel 0166 - 65 26 05
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

Te huur vak. woning op de Veluwe (Speuld), aan de rand van bos en hei. Ook voor een weekend of midweek, 2-14 pers., v.a.g.v.
V.a. 18-9 tot 9-10 en na 30-10 vrij.
Tel. 0577-407326 of 06-11252451.

ZELHEM, T.h. 4 pers. compleet gerenoveerde, recr. bungalow. Schitterende omgeving om te fietsen, wandelen en rust. Voor meer info bel 06-41795257.

terdege reformatorisch familieblad

★ **Relaties**
Artikelen over huwelijk, gezin en opvoeding

★ **Ontspanning**
Huis & tuin, dagjes uit, creatief en koninklijk huis

ander formaat, nieuwe lay-out

Hoe leef ik als christen in de wereld van vandaag?

oktober 2016 DE JAARGANG NR. 1 LOSSE NUMMERS € 1,95

twee nummers gratis!

vernieuwd & vertrouwd

Terdege is een verdiepend én ontspannend familiemagazine voor jong en oud met veel aandacht voor onderwerpen die er in deze tijd echt toe doen.

Ook zo benieuwd naar de nieuwe Terdege?
Bestel nu 2 nummers **GRATIS!**

GA NAAR TERDEGE.NL/SAAMBINDER OF BEL 055-5390300

Reformatorische Psychologenpraktijk Nederland

Wij bieden identiteit bewuste hulp aan kinderen, jongeren en volwassenen met o.a.:
Relatieproblemen, Opvoedingsvragen, Gedragsproblemen, Traumatische ervaring(en), Gezinsproblemen, Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen), Arbeidsproblemen, Autisme Spectrum Stoornis

Plantageweg 5, 2951 GN Alblasserdam
078 - 69 32 808 of info@rpederland.nl
Bezoek onze website voor meer informatie, de tarieven en aanmelding:
www.rpederland.nl

Identiteitsbewust • Persoonlijk • Vertrouwelijk • Doelgericht

begrafenisverzorging Den Hollander

Begrafenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken. Wij verzorgen alleen begrafenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus Eminent
Domus Monarke
Cantilena enz.

Ruime ervaring in zaal- en kerkorgels

Stolk orgels

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31 56 52

Krabbedijkje
Nederhemert Nrd.
Papendrecht

www.stolkorgels.nl

R. Hoogerwerf-Holleman en M. Quist

Wonderlijk geleid

Bundel met 39 historische verhalen en 13 gedichten voor wekelijks gebruik.

Terugblik op wonderlijke leiding des Heeren die de auteurs vaak van dichtbij meemaakten.

Behalve voor persoonlijk gebruik, is deze bundel ook heel geschikt als voorleesboek in gezinnen en verenigingen.

Heel geschikt als eindejaarsgeschenk!

Vorkom teleurstelling en teken nu in! Verschijnt in oktober.

Boekhandel 'de Ramshoorn'
Lange Vorststr. 21 Goes, Tel. 0113-221909
info@ramshoorn / www.ramshoorn.nl
Schutseshop Kruiningen

HISTORISCHE VERHALENSERIE
dl. 15: Augustinus, P. de Zeeuw 9,95 / 6,95 (abonnement)
luisterboek Augustinus, dubbelcd 14,95 / 9,95 (ab.)
dl. 16: De bewaker van Johannes de Doper, ds. DJ Budding 14,95 / 9,95 (ab.)

SCHIPPERSERIE
dl. 43: De stem des bloeds 13,95 / 9,95 (ab.)
dl. 44: Mannen van de zee 13,95 / 9,95 (ab.)

Mee-bestel tips:

Actieprijs 14,95
na 31-12 19,95

RST
Zorgverleners

Verpleging & Verzorging

“Fijn dat ik nog thuis kan blijven wonen”

Verpleging & Verzorging door medewerkers met een reformatorische identiteit, dat is **een vertrouwd idee**.
Meer informatie? www.rstzorg.nl
of bel 0342 - 42 23 24.

RST Zorgverleners biedt ook **kraamzorg** en **huishoudelijke hulp**

Voor een zorgzame begeleiding

KOSTER
Begrafenisondernehmung

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel
Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

HARKES
Begravenissen

Dokter Hamburgerlaan 59
2771 JR Boskoop
www.harkesbegravenissen.nl
Wij verzorgen alleen begravenissen

0172 - 21 21 22

Colofon

De Saambinder
Kerkelijk weekblad van de
Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofredacteur: ds. G.J. van Aalst

**Bijdragen van medewerkers en boeken
ter recensie**
ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteurs: ds. B. Labee, ds. C. Neele

Meditaties
ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

**Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk)
en berichten**

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131,
2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

**Opgaven kerkdiensten
en beroepingswerk aan**

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan
Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam

tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen uiterlijk
donderdag vóór de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties uiterlijk
maandagmorgen 9 uur.

Advertenties € 1,15 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 21% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden
IBAN: NL11 INGB 0000 0643 27 t.n.v.

De Saambinder-abonnementen te
Woerden.

**Abonnementsprijzen
(bij vooruitbetaling):**

voor Nederland: € 13,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres Noord-Amerika

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid betreffende de inhoud van de advertenties en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Ds. Labee over:

Mag de waarheid verdraaid worden in bijzondere omstandigheden?

Ik heb een vraag met betrekking tot het negende gebod. De noodleugen lijkt in de Bijbel niet bestraft te worden. Mag ik de waarheid verdraaien op mijn werk met bijvoorbeeld dementerenden of mensen met geheugenstoornis (o.a. Korsakov-syndroom) om hen te kunnen verzorgen of helpen?

Eigen werken van de duivel

Onze Heidelbergse Catechismus geeft bij het negende gebod 'Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste' een heel indringende uitleg (antw. 112). In het licht van de vraag citeren we alleen het eerste deel: 'Dat ik tegen niemand valse getuigenis geve, niemand zijn woorden verdraai, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe veroordelen; maar allerlei liegen en bedriegen, als eigen werken des duivels, vermijde, tenzij dat ik de zware toorn Gods op mij laden wil (...)'. De Heidelberger steunt hier op het woord van de Heere Jezus: 'Gij zijt uit de vader de duivel, en wilt de begeerten uws vaders doen. Die was een mensenmoeder van de beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven; want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zo spreekt hij uit zijn eigen; want hij is een leugenaar en de vader derzelve leugen' (Joh. 8:44). Liegen is en blijft duivels!

Noodleugen

Soms wordt wel gedacht dat de noodleugen een uitzondering vormt op het negende gebod. Hoewel er heel verschillend gebruik gemaakt kan worden van de noodleugen (in ons eigen voordeel of tot redding van de naaste), valt dit echt onder de noemer 'leugen'. Ook Rachab (Joz. 2) die beide Israëlitische verspieters verbergt en haar stadsgenoten op een dwaalspoor zet, gaat niet vrijuit. De vraagsteller wijst er terecht op dat we niet altijd in de Heilige Schrift lezen dat er straf volgt. We lezen zelfs het tegendeel: de vroedvrouwen Sifra en Pua (Ex. 1) spreken niet (volledig) de waarheid. Toch lezen we in vers 20: 'Daarom deed God aan de vroedvrouwen goed!' Maar laten we vasthouden aan wat onze vaders hierbij in de kanttekening schrijven: 'niet om enige leugen, maar omdat zij God vreesden, en de kinderkens lieten leven' (kt. 24).

Andere omstandigheden

Nu voelt ook een niet-deskundige wel iets aan van de moeilijkheden die er kunnen zijn in de omgang met cliënten die dementerende of lijden aan een geheugenstoornis. Met name het genoemde Korsakovsyndroom (alcoholgerelateerd geheugenverlies) wordt door de vraagsteller als heel complex ervaren. Om zo'n cliënt onder de douche te krijgen, ligt het voor de hand om bezoek aan te kondigen. Of iemand die 'weg' wil, mee te delen dat één van de ouders zojuist belde dat het gezien de weersomstandigheden beter is 'thuis' te blijven. Maar als we eerlijk het negende gebod en de zo Schriftuurlijke uitwerking lezen in ons Troostboek, kunnen we niet anders zeggen dan dat de waarheid *niet* verdraaid mag worden. Dan zijn we op het terrein van satan en ver van Hem, Die de Waarheid genoemd wordt. In de waarachtige bekering wordt het tot smart als we inleven die leugenaar te zijn toegefallen en er komt een verlangen om nooit meer zijn begeerten te doen. Daarmee hebben we geen concrete antwoorden in voorraad over hoe het in speciale omstandigheden dan wel moet. Schrijvend over deze niet-eenvoudige werkomstandigheden, hopen we dat de vraagsteller - biddend om wijsheid - de taken die de Heere geeft, getrouw mag verrichten. En dan zonder de waarheid geweld aan te doen... Wáár voor God en mensen.

VRAAG?

Heb jij/hebt u ook een vraag? Mogelijke vragen over onderwerpen binnen de doelstelling van 'De Saambinder' kun jij/kunt u mailen naar b.labee@klikSAFE.nl of opsturen naar Kerkewijk 115a, 3904 JA VEENENDAAL. Er volgt -zo mogelijk- altijd een reactie. Echter alleen als de redactie het waardevol acht voor al onze lezers, volgt publicatie in een nummer van 'De Saambinder'. Graag wel wat geduld.